

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı: 1988/51

Karar Sayısı: 1989/18

Karar Günü: 2.5.1989

R.G. Tarih-Sayı :04.01.1990-20392

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN: Ankara 1. İş Mahkemesi

İTİRAZIN KONUSU: 20.6.1987 günlü, 3395 sayılı "506 Sayılı Sosyal Sigortalar Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine ve Bu Kanuna Ek ve Geçici Maddeler Eklenmesine Dair Kanun"un 13. maddesinde yer alan "II-Basım ve gazetecilik işyerlerinde 1475 sayılı Kanun ve değişikliklerine göre çalışan sigortalılar.", "III- Gemi adamları, gemi ateşçileri, kömürcüler, dalgıçlar.", "IV-Azotlu gübre ve şeker sanayiinde, fabrika, atölye, havuz ve depolarda, trafo binalarında çalışanlar." cümlelerinin, Anayasa'nın 2. ve 10. maddelerine aykırılığı nedeniyle iptali istemidir.

I- OLAY:

Davacı vekili, Ankara İş Mahkemesi'ne sunduğu 22.3.1988 günlü dilekçesinde özetle; müvekkilinin, Millî Savunma Bakanlığı'na bağlı Eskişehir 1. Hv. İkm. Bkm. Mrk. Komutanlığı Uçuş Bl. Fabrikası'nda işçi olarak çalıştığını, bu işyerinin "fazla gürültü ve ihtizaz yapıcı makina ve aletlerle çalışarak iş yapılan işyerleri" niteliğinde olması nedeniyle itibari hizmet süresinden yararlanması gerektiğinin tespitine karar verilmesini istemiştir.

Davalı Millî Savunma Bakanlığı ve Sosyal Sigortalar Kurumu Genel Müdürlüğü vekilleri, dilekçelerinde, davanın reddi gerektiği görüşünü belirtmişlerdir.

Davacı vekilinin 10.8.1988 günlü dilekçesinde açıklanan ve 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu'nun Ek 1. Maddesi'nin 20.6.1987 günlü, 3395 sayılı Kanunla değiştirilen II. bendinin ve aynı Yasa'yla bu maddeye eklenen III. ve IV. bentlerin "işkollarını belirleyen" cümlelerine yönelik bulunan Anayasa'ya aykırılık savının Mahkemece ciddî olduğu kanısına varılarak 15.9.1988 günlü ara kararıyla itiraz yoluna başvurulmuştur.

III- YASA METİNLERİ:

A. İptali İstenen Yasa Kuralı:

20.6.1987 günlü, 3395 sayılı Yasa'nın 13. maddesiyle yapılan ve itiraz konusu cümleleri de içeren değişiklik ve ilâvelerin de yer aldığı 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu'nun Ek 1. Maddesi (Ek Madde 5) şöyledir:

"Ek Madde 5.- (11.8.1977-2098/1 Md. ile gelen Ek 1. Madde hükmü olup madde numarası teselsül ettirilmiştir.)

506 sayılı Kanuna göre sigortalı sayılanların, aşağıda sayılan görevlerde geçen sigortalılık sürelerine, bu sürelerin her tam yılı için, hizalarında gösterilen süreler, sigortalılık süresi olarak eklenir.

<u>Sigortalılar</u>	<u>Hizmetin Geçtiği Yer</u>	<u>Eklenecek Süre</u>
I- a) 212 sayılı Kanunla değiştirilen 5953 sayılı basın mesleğinde çalışan larla çalıştırılanlar arasındaki münasebetleri düzenliyen kanun kapsamına tabi olarak çalışan sigortalılar	5953 sayılı Kanunu Deriştiren 212 sayılı Kanunun birinci maddesi kapsamına giren işyerleri Basın müşavirlikleri	90 gün
b) Basın kartı yönetmeliğine göre basın kartına sahip olmak suretiyle gazetecilik yaparken, kamu kurumlarına giren ve bu kurumlarda meslekleriyle ilgili görevlerde istihdam edilen sigortalılar		90 gün
II- (Değişik: 20/ 6/ 1987-3395/13 Md.) Basım ve gazetecilik işyerlerinde 1475 sayılı Kanun ve değişikliklerine göre çalışan sigortalılar.	a) Solunum ve cilt yoluyla vücuda geçen gaz veya diğer zehirleyici maddelerle çalışılan işyerleri, b) Fazla gürültü ve ihtizaz yapıcı makine ve aletlerle çalışılarak iş yapılan işyerleri, c) Doğrudan doğruya yüksek hararete maruz bulunarak çalışılan işyerleri, d) Fazla ve devamlı adali gayret sarf edilerek iş yapılan işyerleri, e) Tabii ışığın hiç olmadığı ve münhasıran sunî ışık altında çalışılan işyerleri, f) Günlük mesainin yarından fazlası saat 20.00'den sonra çalışılarak yapılan işyerleri.	90 gün

Denizde

III- (Ek: 20/6/1987-3395/13 Md.) Gemi adamları, gemi ateşçileri, döküm. kömürçüler, dalgıçlar.	1. Çelik, demir ve tunç	90 gün
	2. Zehirli, boğucu, yakıcı, öldürücü ve patlayıcı gaz, asit, boya işleriyle gaz maskesi ile çalışmayı gerektiren işlerde.	
IV- (Ek: 20/6/1987-3395/13 Md.) Azotlugübre ve şeker sanayiinde, fabrika, atölye, havuz ve depolarda, trafo binalarında çalışanlar.	3. Patlayıcı maddeler yapılmasında,	90 gün
	4. Kaynak işlerinde çalışanlarda.	

Kesirlerin hesaplanmasında tam yıl 360 gün olarak alınır. Fiilen çalışılmış güne eklenecek itibar hizmet günü sayısının bulunmasında (Çalışılan gün sayısı X 0,25) formülü uygulanır."

B. Dayanılan Anayasa Kuralları:

1- "Madde 2.- Türkiye Cumhuriyeti, toplumun huzuru, millî dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk Devletidir."

2- "Madde 10.- Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasî düşünce, felsefî inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir.

Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamaz.

Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar."

IV- İLK İNCELEME:

Başvuru dosyasının geri çevrilmesine ilişkin 3.11.1988 günlü karar gereği yerine getirilerek eksiklik giderildikten sonra, Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 8. maddesi uyarınca Mahmut C. CUHRUK, Yekta Güngör ÖZDEN, Necdet DARICIOĞLU, Muammer TURAN, Mehmet ÇINARLI, Servet TÜZÜN, Mustafa ŞAHİN, Mehmet Şerif ATALAY, İhsan PEKEL, Ahmet N. SEZER ve Erol CANSAL'ın katılmalarıyla 16.12.1988 gününde yapılan ilk inceleme toplantısında, dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine, sınırlama sorununun esasla birlikte düşünülmesine oybirliğiyle karar verilmiştir.

V- ESASIN İNCELENMESİ:

İşin esasına ilişkin rapor, başvuru kararı ve ekleri, Anayasa'ya aykırılığı öne sürülen Yasa hükmü ile itirazın dayanağını oluşturan Anayasa kuralları, bunlarla ilgili gerekçeler ve

tüm yasama belgeleri ve konuya ilişkin öteki metinler okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü :

A. İncelemenin Sınırlandırılması:

16.12.1988 günlü ilk inceleme kararına uyularak önce sınırlama sorunu üzerinde durulmuştur.

Anayasa'nın 152. ve 2949 sayılı Yasa'nın 28. maddelerine göre, mahkemelerin bir yasa kuralı hakkında itiraz yoluyla Anayasa Mahkemesi'ne başvurma yetkileri o kuralın davada uygulanması koşuluna bağlıdır.

Davacı, 22.3.1988 günlü dava dilekçesinde; Milli Savunma Bakanlığı'na bağlı Eskişehir 1. Hv. İkm. Bkm. Mrk. Komutanlığı Uçuş Bl. Fabrikasında işçi olması ve işyerinde "Fazla gürültü ve ihtizaz yapıcı makine ve aletlerle çalışarak" iş yapılması karşısında "Hizmetin geçtiği yer" in niteliği nazara alınarak "İtibari hizmet süresi"nden yararlandırılması gerektiğini istemektedir. Davacı vekilinin itiraz dilekçesi ve bu dilekçe esas alınarak Mahkemece verilen ara kararları ile inceleme konusu Ek 5. Maddenin "Sigortalılar" başlığı altındaki birinci sütununda yer alan II., III. ve IV. bentlerindeki işkollarını belirleyen ibarelerin iptali istenmiş ise de bakılmakta olan davada, anılan maddenin II. bendinin "Sigortalılar" başlığı altındaki birinci sütununda yer alan hükmün, "Hizmetin geçtiği yer" başlıklı ikinci sütunun (b) bölümünde belirtilen işyerlerinde çalışanlar yönünden uygulanması söz konusu olup, Maddenin diğer bentlerinde yer alan hükümlerin bu davada uygulanma olanağı bulunmamaktadır.

Bu nedenlerle işin esasına ilişkin incelemenin, belirlenen biçimde, 506 ^ayılı Sosyal Sigortalar Kanunu'nun Ek 5. Maddesinin 20.6.1987 günlü, 3395 sayılı Yasa'yla değiştirilen II. bendinin "Sigortalılar" başlığı altındaki birinci sütununda yer alan hükümle sınırlı olarak ve "Hizmetin geçtiği yer" başlıklı ikinci sütunun (b) bölümünde belirtilen işyerlerinde çalışanlar yönünden yapılması gerekmektedir.

Muammer TURAN, Mehmet ÇINARLI, Servet TÜZÜN ve Mustafa ŞAHİN bu görüşe katılmamışlardır.

B. Genel Olarak "İtibari Hizmet Süresi", "İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği" Kavramları:

İtiraz yoluna başvurulmasına neden olan dava, 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu'nda yer alan "İtibari hizmet süresi" kavramına ilişkindir.

Sosyal güvenlik sistemlerinde "İtibari hizmet süresi" veya "fiili hizmet zammı" gibi kavramlara yer verilmiştir.

Bu tür bir uygulamayla, ağır, yıpratıcı ve tehlikeli işlerde çalışanların sigortalılık sürelerine fazladan belirli bir süre "farazi sigortalılık süresi" olarak eklenmekte, bu suretle, daha erken emekliliğe hak kazanmaları veya malûllük, ölüm sigortalarında kendilerine benzerlerine göre daha avantajlı bir durum sağlanmaktadır.

Burada, var olmayan fakat varsayılan bir sigortalılık süresi söz konusudur ve sigortalının eylemli çalışması artırımı olarak işlem görmektedir. Bu anlamda "İtibari hizmet süresi" ilgili olduğu yasaya özgüdür ve düzenlendiği alanla sınırlıdır. İtibari hizmet gerçekten "fiili" bir iş olmadığı halde, öyle sayılan "saymaca" bir hizmettir.

İnsanlar, yaşam boyu çeşitli tehlikelerle karşı karşıyadır. Mal varlığı yanında canları da çeşitli risklerin etkisi altındadır. Burada, mesleğin sürekliliği yanında, doğurduğu gerilim nedeniyle fiziksel ve ruhsal çöküntülere uğraması olası bir kesime varsayılabili "farazi" çalışma süresi tanınmaktadır. Sigortalının itibari hizmet süresinden yararlanması için, Yasanın öngördüğü biçimde, işkolu ve işyeri koşullarının birlikte gerçekleşmesi zorunluluğu vardır. İşyeri, bir görevin yapıldığı, işçinin iş sözleşmesine göre çalıştığı yerdir. Sosyal Sigortalar açısından işyeri, işin yapıldığı ve yürütüldüğü asıl işyeri ve ona bağlı yerlerle eklentileri ve araçlardan oluşan organize bir bütündür.

Yasakoyucu kimi ağır, tehlikeli ve yıpratıcı işlerde çalışan sigortalıların, sigortalılık sürelerine farazi sigortalılık süreleri eklenmesini uygun görürken, işçi sağlığı ve iş güvenliği açısından günün koşullarına göre gerekli önlemleri almaya da önem vermiştir.

Çalışma koşullarının düzeltilmesi, iş kazalarının ve meslek hastalıklarının önlenmesi, işyerinde iş-insan ilişkilerinin düzenlenmesi, çalışanların gereksinimlerinin karşılanıp yaptığı ise uyumun sağlanması için gösterilen çabalar iş sağlığı ve iş güvenliği kavramının önemli öğeleridir. İnsan ve iş arasındaki ilişkilerin bilimsel olarak nitelendirildiği, endüstriyel ortamın yarattığı çevre etkenleri ile doğal ortam, koşulları karşısında insanın korunmasını amaçlayan işbilim "ergonomi" denilen bir bilim dalı doğmuştur ve gelişmektedir. İşyerinde çalışanların, işin yapılmasıyla ilgili olarak ortaya çıkan tehlikelerden bedensel ve ruhsal olarak zarar görmemesi için alınması gerekli hukukî, teknik ve tıbbî önlemleri sağlamaya yönelik sistemli "çalışmalara "işgüvenliği" denir. Yukarıdaki tanımdan anlaşılacağı gibi "işin yapılması ile ilgili olarak ortaya çıkacak tehlikeler" teknolojinin getirdiği tehlikelerdir. Bu tehlikelere karşı korunmak iş güvenliğinin temel amacıdır. Bir işi düzenleme süresinde çalışanlarla ilgili olarak ortaya çıkabilecek risklerden ve çalışanların sağlığını olumsuz yönde etkileyebilecek konulardan sakınmak amacıyla yapılan çalışmaların tümü iş güvenliğinin kapsamındadır.

Sosyal güvenlik sistemimizde, özellikle Sosyal Sigortalar Yasası ile Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Yasası'nda bu tür uygulamaları amaçlayan hükümler bulunmaktadır. Örneğin, Sosyal Sigortalar Yasası'nın 60/E maddesi; maden işyerlerinin yer altı işlerinde en az 1800 gün çalışmış bulunan sigortalıların, bu işlerdeki prim ödeme gün sayıları toplamının dörtte bir oranında artırılacağını öngörmüştür.

"İtibari hizmet süresi" kavramı, Sosyal Sigortalar Yasası'na 11.8. 1977 günlü, 2098 sayılı Yasa'yla girmiştir. Sözü edilen Yasa'ya göre; basın mesleğinde çalışan sigortalılarla basın ve gazetecilik işyerlerinde 1475 sayılı Yasa hükümlerine göre çalışan bir kısım sigortalıların, yine Yasa'da öngörülen işyerlerinde çalışmaları koşuluyla yıllık çalışma sürelerine belli bir süre eklenmesi kabul edilmektedir.

"İtibari hizmet süresi"ne ilişkin ilk uygulamalardan birisi de 26.1. 1939 tarihli, 3575 sayılı "Askeri Fabrikalar Tekaüt ve Muavenet Sandığı Hakkında Kanun"un 19. maddesinde yer almıştır. Çelik, demir, pirinç dökümhanelerinde döküm işlerinde ve haddehanelerde ve zehirli ve boğucu gaz kısmında, asit fabrikalarındaki asit işlerinde barut ve patlayıcı madde ve bomba fabrikalarındaki patlayıcı madde işlerinde ve uçak fabrikalarında emayit işlerinde ve gemilerde kazanların içlerinin temizliği gibi ağır ve hayat yıpratıcı hizmetlerde çalışanların bu hizmetlerde geçen sürelerinin birbuçuk misli hesap edilmesi esası kabul edilmiştir.

Emekli Sandığı'na bağlı çalışanlar yönünden "itibari hizmet süresi"ne ilişkin düzenleme Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Yasası'nda yapılmıştır. Yasa'nın 32. maddesinde gösterildiği üzere, Cumhuriyet Ordusu kadrolarında, muvazzaf, yedek ve gedikli subaylarla

askerî memur ve gedikli erbaşların; emniyet ve polis mesleğinde polis, komiser yardımcısı, komiser, başkomiser, emniyet amiri ve Yasanın öngördüğü diğer emniyet mensuplarının; lokomotif üzerinde çalışan lokomotif makinist ve ateşçilerinin ve Yasa'da belirlenen öteki iştirakçilerin yıllık hizmetlerine belli sürelerin eklenmesi kabul edilmektedir. Eklenen bu süreler Yasa'nın 33. maddesinde gösterildiği üzere "Fiili hizmet müddeti zamları" olarak anılmıştır. Sözü edilen Yasa, "itibari hizmet süresi" kavramına da yer vermiş, 36. maddesinde bu durum belirlenmiştir.

Sosyal güvenlik yasalarında; "itibari hizmet süresi" veya "fiili hizmet zammı" gibi kavramlara yer verilmesinin nedeni, kimi sigortalı ya da iştirakçilerin çalıştıkları iş kolları ve işyerlerinin insan sağlığına olumsuz etkileri ve bu kimselerin emsallerine göre daha kısa yaşama riskine sahip olmalarıdır. Nitekim 2098 sayılı Yasa gerekçesinde bu görüşlere ayrıntılı biçimde yer verilmektedir.

İş sağlığı ve iş güvenliğine ilişkin düzenlemeler ayrıca 2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, 1475. sayılı İş Yasası, 1580 sayılı Belediye Yasası, 1593 sayılı Umumi Hıfzısıhha Yasası, 3194 sayılı İmar Yasası, 854 sayılı Deniz İş Yasası ile bu Yasaların çeşitli hükümlerine göre çıkarılmış tüzük ve yönetmelikler ile yapılmıştır.

C. itiraz Konusu Yasa Kuralının Getirdiği Düzenleme ve Amaç:

Yukarıda sözü edilen 2098 sayılı Yasa, "itibari hizmet süresi"nden yararlananların kapsamını dar tutmuştur. Buna göre, basın ve gazetecilik işyerlerinde 1475 sayılı Yasa'ya göre çalışan sigortalılardan; operatör, mürettip, rotatifçi, roto ofsetçi, klişeci, tiftirukçu ve yardımcıları, Yasanın getirdiği olanaktan yararlanmaktaydılar.

Bu tür saymacı bir sistemin, başka ad altında çalışan diğer sigortalıları, "itibari hizmet süresi" hakkında yoksun bırakması karşısında, sistemin genişletilmesi amaçlanmış, sonuçta ağır ve yıpratıcı işlerde fiziksel, ruhsal ve fizyolojik yönlerden insan sağlığını olumsuz yönde etkileyen koşullar altında çalışan bir kısım sigortalıların dahi sözü edilen haktan yararlanmaları kabul edilmiştir. İşte, itiraz konusu 20.6.1987 günlü, 3395 sayılı Yasa'nın 13. maddesinde yer alan bir kısım ibare ve hükümler bu amaçla getirilmiştir. Yeni düzenlemeye; basın ve gazetecilik işyerlerinde çalışanların ayrı ayrı sayılmaları ve gösterilmeleri sisteminden vazgeçilmiş, bu iş kolunda çalışan tüm sigortalılar sistemden yararlandırılmışlardır. Ayrıca, madde metnine III ve IV numaralı bentler eklenerek gemi adamlarıyla azotlu gübre ve şeker sanayiinde çalışanlar yönünden de aynı olanak tanınmıştır. Kısaca; 2098 sayılı Yasa'nın Sosyal Sigortalar Yasası'na bağlı çalışanlar yönünden kabul ettiği "itibari hizmet süresi" kavramının kapsamı genişletilmiştir.

D. İtibari Hizmet Süresinden Yararlanma Koşulları :

Yasa'ya göre, itibari hizmet süresinden yararlanabilmek için kimi koşulların birlikte gerçekleşmesi zorunludur. Bu koşullar şöylece belirtilebilir.

a) İlk koşul, "sigortalı sayılma" yönüyle ilgilidir. "İtibari hizmet süresi"nden yararlanacak kimse 2098 sayılı Yasanın yürürlük tarihi olan 1.9.1977 tarihinde ve bu tarihten sonra "Sigortalı" niteliğini taşımalıdır. Sigortalı sayılmayacak olanlar ya da sigortalı iken anılan tarihten önce bu niteliğini yitirmiş bulunan kimseler "itibari hizmet süreleri"nden yararlanamayacaklardır.

b) İkinci koşul, "itibari hizmet süreleri"nin ekleneceği gerçek sigortalılık süresinin niteliğine ilişkindir.

Bir hizmet süresine itibari hizmet süresi eklenebilmesi, o hizmetin Yasa kuralının ve maddesinin içerdiği çizelgenin "Sigortalılar" ve "Hizmetin geçtiği yer" başlıklı sütunlarında nitelikleri sayılı ve sınırlı bir biçimde belli edilmiş hizmetlerden bulunmasına bağlıdır.

c) Üçüncü koşul, anılan sigortalılık süresinin alt sınırına ilişkindir. Bu taban, Yasa'da, malûllük, yaşlılık ve ölüm sigortalarına bağlı 3600 çalışma günü olarak öngörülmüştür.

Bu koşulların gerçekleşmesi durumunda, her tam yıl için 90 günlük bir süre "itibari hizmet süresi" olarak eklenmektedir.

Görüldüğü üzere, itibari hizmet süresinden yararlanmak için, Yasanın öngördüğü biçimde iş kolu ve işyeri koşullarının birlikte gerçekleşmesi zorunluluğu vardır.

E. Anayasa'ya Uygunluk Denetimi:

İtiraz yoluna başvuran Mahkeme, bakmakta olduğu dava sırasında, davacı vekilinin Anayasa'ya aykırılık konusundaki savının ciddî olduğu kanısına vararak Anayasa Mahkemesi'ne başvurmuştur.

Davacı vekili, Anayasaya aykırılık savının gerekçelerini şu noktalarda toplamaktadır: Müvekkilinin, Millî Savunma Bakanlığı'na bağlı işyerinde çalıştığını, bu işyerinin, niteliği ve koşulları bakımından itiraz konusu kuralda öngörülen ve itibari hizmet süresinden yararlanma olanağı veren işyerlerinden farklı olmadığını, ancak, Millî Savunma Bakanlığı'na bağlı işyerlerinde çalışan sigortalıların itiraz konusu madde kapsamında yer almamaları nedeniyle bu maddeyle tanınan olanaktan yararlanamadıklarını, itiraz konusu kural uyarınca; "itibari hizmet süresi"nden yararlanabilmek için iki ayrı koşulun birlikte gerçekleşmesinin gerektiğini, buna göre, madde kapsamında açıkça gösterilen ve sayılan sigortalılardan olmak yanında, görülen işin de madde metninde belirtilen işyerinde yapılması gerektiğini, başka bir anlatımla, hem işkolu hem de işyeri koşulunun birlikte gerçekleşmesinin zorunlu olduğunu, bu durumun ise, davacı gibi işyeri koşulu uymasına karşın, madde metninde belirtilmeyen işkollarında çalışan sigortalılar aleyhine bir durum yarattığını ve bunların itibari hizmet süresinden yararlanamadıklarını, böylece, aynı tür işi görenler arasında eşitsizlik yaratıldığını, oysa, itiraz konusu madde düzenlemesinde öngörülen ve itibari hizmet süresinden yararlanabilmek için iki koşulu birlikte arayan sistem yerine, sadece işyeri koşulunu zorunlu kılan sistemin kabulü durumunda, bu eşitsizliğin ortadan kalkacağı, müvekkili davacı sigortalı gibi aynı durumda olanların belirtilen haktan yararlanma olanağının doğacağını, bunun için de Anayasa Mahkemesi'nin; itiraz konusu kuralda yer alan ve iş kolunu veya "Sigortalılar"ı gösteren ibareleri iptal etmesi gerektiğini ileri sürmüştür.

Davacı vekili, açıkça, itiraz konusu kuralın kapsamının genişletilmesini ve bunun sonucu olarak, müvekkilinin "itibari hizmet süresi" hakkından yararlanmasını amaçlamaktadır. Davacı vekili ile aynı görüşü paylaşan Mahkeme; itiraz konusu kuralın getirdiği düzenlemeden yararlananların, salt bu durumlarının, Anayasa'ya veya sosyal güvenlik sistemine aykırılık yarattığını ileri sürmemişler, sadece itiraz konusu madde kapsamının dar tutulması ve maddenin kabul ettiği sistem sonucu Millî Savunma Bakanlığı ve diğer işkollarının madde içerisinde yer almamasının yasa önünde eşitlik ilkesine aykırı olduğu savında bulunmuşlardır.

Anayasa Mahkemesi'nin daha önceki kararlarında da açıklandığı gibi, bir yasa hükmünün, Anayasa'ya aykırı olduğunun kabul edilebilmesi için, bu hükmün Anayasa'nın koyduğu esaslara aykırı bir kural içermesi gerekir. Anayasa; itiraz konusu maddede sözü edilen sigortalıların, "itibari hizmet süresi"nden yararlanmalarını engelleyen bir kurala yer vermemiştir. Aksine, Anayasa'nın öngördüğü "Sosyal devlet" ilkesi ve bu ilkenin içerisinde yer alan "Sosyal güvenlik" kavramı, itibari hizmet türünden kurumların kabulünü zorunlu kılmaktadır.

"itibari hizmet süresi" kavramının yasalarda kabul edilmesini açıklayan yasa gerekçelerinde de gösterdiği üzere; beden yıpratıcı, çalışma gücünü ve yaşam süresini azaltıcı işyerlerinde, çeşitli tehlikelere açık olarak çalışanlar için, itibari hizmet ve fiili hizmet zammı gibi uygulamalara sosyal güvenlik sistemlerinde yer verilmektedir.

itiraz konusu kuralda yer alan sigortalılardan; basın ve gazetecilik işyerlerinde 1475 sayılı Yasa'ya göre çalışan sigortalıların, Yasakoyucunun kabul ettiği biçimde, fiziksel, ruhsal ve fizyolojik bakımlardan insan sağlığını olumsuz yönde etkileyen ağır ve yıpratıcı koşullar altında çalıştıkları ve dolayısıyla "itibari hizmet süresi" hakkından yararlandırılmalarının zorunlu olduğu kuşkusuzdur.

Anılan bent hükümlerinde, Millî Savunma Bakanlığı'na bağlı işyerlerinde çalışan sigortalıların yer almaması, belli sigortalılara hak tanıyan ve özü bakımından Anayasa'ya aykırı bulunmayan hükmün iptalini gerektirmez. Kaldıkı, diğer sigortalıların, bu haktan yararlanmaları doğrultusunda her zaman yeni düzenlemeler yapılabilir.

Anayasa Mahkemesi'nden, ancak Anayasa'ya aykırı olan bir yasa hükmünün uygulama alanından kaldırılmasını sağlamak için iptal kararı istenebileceğine, özde Anayasa'ya aykırı düşmeyen bir kural uygulama alanının genişletilmesi amacıyla iptal edilmeyeceğine göre; bir kısım sigortalılara hak tanıyan itiraz konusu hükmün, öteki kesimlere de aynı hakkı tanıyan tamamlayıcı yasama işlemleriyle düzeltilmesi, düzenleme eksikliklerinin bu yöntemle giderilmesi Anayasa'ya uygun ve tutarlı bir tasarruf olacaktır.

Açıklanan nedenlerle itiraz konusu hüküm Anayasa'ya aykırı görülmemiştir. İtirazın reddi gerekir.

Yekta Güngör ÖZDEN, Yılmaz ALİEFENDİOĞLU ve Servet TÜZÜN bu görüşe katılmamışlardır.

VI- SONUÇ:

A. işin esasına ilişkin incelemenin; 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu'nun Ek 5. Maddesinin 20.6.1987 günlü, 3395 sayılı Yasayla değiştirilen II. bendinin "Sigortalılar" başlığı altındaki birinci sütununda yer alan hükümle sınırlı olarak ve "Hizmetin geçtiği yer" başlıklı ikinci sütunun (b) bölümünde belirtilen işyerlerinde çalışanlar yönünden yapılmasına Muammer TURAN, Mehmet ÇINARLI, Servet TÜZÜN ve Mustafa ŞAHİN'in "Esas incelemenin yalnız II. bendin birinci sütunundaki Basın ve gazetecilik işyerlerinde 1475 sayılı Kanun ve değişikliklerine göre çalışan sigortalılar cümlesiyle sınırlı olması gerektiği" yolundaki karşıoyları ve oyçokluğuyla,

B. Ek 5. Maddenin, sınırlama kararı uyarınca incelenen II. bendinin "Sigortalılar" başlıklı birinci sütunundaki hükmün Anayasa'ya aykırı olmadığına ve itirazın REDDİNE, Yekta

Esas Sayısı: 1988/51
Karar Sayısı: 1989/18

Güngör ÖZDEN, Yılmaz ALİEFENDİOĞLU ve Servet TÜZÜN'ün karşıoylarıyla ve oyçokluğuyla,

2.5.1989 gününde karar verildi.

Başkan	Başkanvekili	Üye
Mahmut C. CUHRUK	Yekta Güngör ÖZDEN	Necdet DARICIOĞLU
Üye	Üye	Üye
Yılmaz ALİEFENDİOĞLU	Muammer TURAN	Mehmet ÇINARLI
Üye	Üye	Üye
Servet TÜZÜN	Mustafa ŞAHİN	Selçuk TÜZÜN
Üye		Üye
Ahmet N. SEZER		Erol CANSEL

KARŞIOY YAZISI

Esas Sayısı: 1988/51

Karar Sayısı: 1989/18

Milli Savunma Bakanlığına bağlı işyerinde çalışan sigortalının, işyerinin niteliğinin ve çalışma koşullarının, itiraz konusu kuralda öngörülen ve itibari hizmet süresinden yararlanma

olanağı veren işyerlerinden farklı olmamasına karşın, itiraz konusu madde kapsamına girmemesi nedeniyle itibari hizmet süresinden yararlanamadığı anlaşılmaktadır. Başka bir deyişle aynı nitelikteki iş yerinden aynı koşullarla çalışan işçilerin bir kesimi, bağlı oldukları işkolu nedeniyle itibarî hizmet zammından yararlanamamaktadır.

İtibarî hizmet süresi, bedeni yıpratıcı, çalışma gücünü ve hayat süresini azaltıcı işyerlerinde, çeşitli tehlikelere açık olarak çalışanların emekliliklerine eklenmektedir.

Görüldüğü üzere, yıpratıcı etki, işçinin bağlı olduğu işkolundaki değil, işçinin çalıştığı yer ve koşullarından ileri gelmektedir. Aynı işyerinde ve aynı koşullarla çalışan iki işçiden, işkollarına göre, birine bu hakkı tanırken ötekine tanımamak Anayasa'nın 10. maddesinde öngörülen yasa önünde eşitlik ilkesiyle bağdaşmaz.

Öteyandan, Devlet, Anayasa'nın 49. maddesine göre, çalışanların hayat seviyesini yükseltmek, çalışma hayatını geliştirmek için çalışanları korumakla ve çalışmayı desteklemekle görevlidir. Aynı yıpratıcı koşullar içinde çalışan işçinin bir kısmına verilen bir hakkın, öteki kısmına verilmemesi; Devletin, Anayasaca verilen, çalışanları korumak, çalışmayı desteklemek biçimindeki görevine de aykırı düşer. Bu durum, yıpratıcı hizmette, aynı koşullarla çalışan bir kısım sigortalının (işçinin) daha az korunması sonucunu doğurur.

Bir hakkın, aynı yerde, aynı koşullarla çalışan sigortalılardan bir bölümüne verilip diğerlerine verilmemesi özde Anayasa'ya aykırılık oluşturur. Bu aykırılığın (işkolu koşulunun) iptal kararıyla giderilerek, yasa kapsamına Anayasa'ya uygun bir içerik kazandırılması Anayasa Mahkemesi'nin görevi ve anayasal denetim kapsamı içindedir.

Açıklanan nedenlerle itiraz konusu kuralların Anayasa'nın 10. ve 49. maddelerine aykırı olduğu ve iptali gerektiği oyu ile verilen karara karşıyız.

Başkanvekili
Yekta Güngör ÖZDEN

Üye
Yılmaz ALİEFENDİOĞLU

Üye
Servet TÜZÜN